

Література:

1. Бетина О.Б. Психология и педагогика: учеб. пособие/ О.Б. Бетина. – СПб.:Вектор, 2011. – 121 с.
2. Ващенко І.В. Конфліктологія та теорія переговорів / І.В.Ващенко, М.І.Кляп. – К.: Знання, 2013. – С. 191-200.
3. Долинська Л.В. Психологія конфлікту. Навчальний посібник / Л.В.Долинська, Л.П.Матяш-Заяц. – К.: Каравела, 2011. – 304 с.
4. Саврасова-В'юн Т.О. Практикум дослідження та формування професійно-психологічної компетентності майбутніх фахівців: навчально-методичний посібник / Т.О. Саврасова-В'юн. – Київ, 2015. – 224 с.
5. Словник-довідник з культури української мови / Д.Гринчишин, А.Капелюшний, О.Сербенська, З.Терлак. – Л.: Фенікс, 1996. – 368 с.
6. Хасан Б.И. Конструктивная психология конфликта / Б.И.Хасан. – СПб.: Питер, 2003. – С. 119-137.

Лазоренко Б.П., доцент, ІСПП НАПН України (Київ)

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА ТА ТЕХНОЛОГІЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ ПЕРЕЖИВАННЯ УЧАСНИКАМИ АТО НАСЛІДКІВ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ

Після повернення до мирного життя у певної частини молоді, яка брала участь у збройних конфліктах у якості учасників АТО, спостерігаються посттравматичні стресові розлади, формування внутрішньо особистісних конфліктів, які у свою чергу, спричиняють дезадаптивну поведінку цієї молоді у сімейно-родинному та зовнішньому соціальному оточенні. Щодо експертної оцінки характеру переживання учасниками АТО наслідків травматичних подій слід зазначити, що зовнішній психотравмуючий вплив актуалізує механізми фрагментації, розщеплення особистості на окремі субособистості, перш за все «ворога» і «захисника», їх подальшу взаємну дисоціацію, сепарацію і відчуження, і як результат формування внутрішньо особистісного конфлікту. При цьому власні стани страху, болю, приниження ненависті, злості та інші ідентифікуються особою з ворогом, ізолюються від себе і проєктуються на нього. У такий спосіб внутрішній конфлікт субособистостей трансформується у вторинний зовнішній конфлікт, в якому позиція ворога є «відкритою» [1]. Значною мірою загостренню внутрішнього конфлікту і відчуження зазначених субособистостей сприяли, тортури, знущання з українських полонених, а також Іловайський розстріл російськими підрозділами українських військових і добровольців у так званому «зеленому коридорі». Ворожість та ненависть, у свою чергу, спонукають особистість закрити «гештальт» до пошуку і знайдення «ворога» - джерела фактичної чи потенційної смертельної загрози і його знищення.

Позбутись «субособистості ворога» за допомогою відреагування, використання захисних механізмів та копінгів неможливо, оскільки за своїм походженням і існуванням вона є внутрішньо особистісним утворенням. Внутрішня приналежність відчуженої субособистості постійно нагадує про себе у компульсивних агресивних проявах в умовах зустрічі із реальним ворогом чи уявним. У разі помилковості проєктивного визначення «ворога» ці прояви

деструктивно впливають на особистість в цілому, а також на сприйняття поведінки особи її оточенням.

Особистість, яка має такий внутрішній конфлікт, відчуває свою неадекватність в умовах звичайного мирного життя і має прагнення знову повернутись у зону бойових дій туди, де вона зрозуміла іншим і самій собі, де вона почуває себе адекватною у протистоянні реальному ворогу.

Експертне з'ясування та оцінка специфіки внутрішньо особистісного конфлікту зумовлює необхідність застосування відповідних технологій реінтеграції травмованої особистості та її реадaptaції і реінтеграції у сімейно-родинне та зовнішнє соціальне оточення. Для вирішення цього завдання нами розроблено та апробовано відповідний реабілітаційний комплекс [2, 3]. Даний комплекс ґрунтується на засадах теорії вирішення кризових життєвих ситуацій і реалізації ефективного життєконструювання Т.М.Титаренко, суб'єктно-вчинкового підходу В.О.Татенко [4], авторського застосування психотехніки парадоксу [5] та механізму парадоксальної реакції, використання закономірності трансформації, за певних умов, негативних, деструктивних станів у позитивні стани у процесі їх спонтанно-конструктивного переживання.

Застосування комплексу передбачає два етапи. На першому етапі використовуються технології асиміляції «ворожої» субособистості, вирішення конфлікту із субособистістю «захисника» і досягнення внутрішньо особистісної реінтеграції, яка реалізується у декілька кроків. Перш за все, це усвідомлення за допомогою фасилітатора, стану ворожості, як свого власного відчуття, а також відчуття його неприйнятності для себе у стані «захисника». Наступний крок полягає у визнанні неефективності стратегії «позбутись» і її зміні на протилежну, а саме на «прийняття» обох суперечливих субособистісних станів з миром, повагою, концентруючись на них увагою і диханням. Результатом процесу такої концентрації є їх переживання і трансформація у нові цілісні позитивні стани, такі як стани спокою, умиротворення, надії, та інші.

На другому етапі, в рамках соціально-психологічного супроводу учасників АТО щодо, реадaptaції їх до умов життя сучасного українського суспільства, застосовуються технології індивідуальної та групової роботи, які спираються на механізми фасилітації, наснаження, заохочення, групової підтримки та інші. Завдяки такому супроводу забезпечується укорінення та стабілізації позитивних станів шляхом формування та напрацювання способів конструктивної поведінки у спілкуванні з близьким та зовнішнім соціальним оточенням. Цьому сприяють групи взаємодопомоги, які об'єднують учасників АТО і волонтерів а, в більш ширшому плані, формуванням спільноти зацікавленої у взаємній підтримці здобутого способу життя

ЛІТЕРАТУРА

1. Lazorenko B. P. Psychotrauma as a consequence of the hybrid war: alienation and assimilation of the traumatic experience / B. P. Lazorenko // Психологічні науки: проблеми і здобутки: зб. наук. статей / Київський міжнародний університет, Ін-т соц. та політ психол. НАПН України. Серія: "Психологічні науки: проблеми і здобутки"; вип. (1) 10. – К. : КиМУ, 2017. – С. 135 - 148.
2. Лазоренко Б. П. «Реабілітаційний комплекс надання психологічної допомоги та соціально-психологічного супроводу учасників АТО що зазнали психотравми та ПТСР» / Б. П. Лазоренко// Актуальні проблеми психологічної допомоги, соціальної та медико-психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції:

Матеріали науково-практичної конференції (Київ, 3 червня 2015 р.) /Міністерство оборони. Національний у-т оборони України ім.. І.Черняхівського. – К.:НУОУ, 2005. – С. 190–192.

3. Лазоренко Б.П. Психотравма гібридної війни. Особливості реінтеграції особистості. /Лазоренко Б. П.// Перший національний конгрес волонтерів. «Медико-психологічна реабілітація та соціальна адаптація учасників бойових дій». К. 27.09.2017, с.16.

4. Лазоренко Б. П. Психотравма як ресурс соціально-психологічної реабілітації проблемної молоді, яка переживає наслідки повоєнної прсихотравматизації. /Лазоренко Б. П.// Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. Зб. наук. праць і здобутки : зб. наук. статей / Київський національний ун-т ім.. Т. Шевченка, № 4 (29 2015). – К. 2015, с. 110 - 115.

5. Джеральд Р. Уикс, Лучиано Л'Абат. Психотехника парадокса. «Маркетинг». М. 2002. – 278 с.

Макаренко Н.Г., доцент, ВІ КНУ імені Тараса Шевченко (м. Київ)

НЕСИЛОВА ВЗАЄМОДІЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Формулювання концепції несилової взаємодії як методу ведення сучасної гібридної війни, на нашу думку, можна віднести до теорії мятежвійни Євгена Месснера, який, зокрема, зазначав: «Необхідно перестати думати, що війна – це коли воюють, а мир – коли не воюють. Сучасна форма війни – це мятеж. Це відхилення від догм класичного воєнного мистецтва... Насильство (залякування та терор) і партизанство – головна «зброя» цієї війни.... Тепер регулярне військо лишилося військової монополії поряд з ним (а може і більше, ніж воно) воює іррегулярне військо. А йому сприяє та ним керують підпільні організації.. Воювання партизанами, диверсантами, терористами, шкідниками, саботажниками, пропагандистами набуде в майбутньому величезні розміри... Ним буде необхідна здатність до швидкого творчого бою, де не має шаблонів, не має довідника, не має наряд, а є вірна оцінка, ясне провидіння, витончена винахідливість .. У мятежвійні, яка сповнена безладом, імпровізація бойових побудов та дій буде законом. Не про знищення живої сили треба думати, а про розтрощення психічної сили. В цьому найвірніший шлях до перемоги в мятежвійні»[2].

Всі ознаки війни, яку описав Є.Месснер в середині минулого століття ми можемо бачити на прикладі операції по анексії Криму 2014р. та війні на Сході України. «Зелені чоловічки», які були присутні в лютому-березні 2014 року в Криму були класичним прикладом ірегулярних військ – без військових відзнак, без явного керівництва, без використання стрілянини, але з сучасною зброєю зі щільно закрашеними номерами військових частин на техніці та порядковими номерами на особистій зброї, без визнання її та взагалі наявності на півострові будь-яких представників РФ Президентом. Швидка відмова від своїх слів. Визнання що «зелені чоловічки» це не сили самооборони Криму, а російські військові та заяви, що вони використовують «живі щити», тобто в разі чого будуть прикриватися жінками та дітьми, робило несилове протистояння дієвим. Саме за допомогою представників цивільного населення Криму, яке було роками під пропагандистським тиском сусідньої РФ, також населення РФ, яке за допомогою підкупу було завезено задля цього і яке приймало участь у блокуванні військових частин України, будівлі Верховної Ради Криму була активно проведена операція по анексії Криму у Україні.